EVALUATIE VERWIJDERINGS-BEVELEN OVERLASTGEBIED 4 AMSTERDAM

- conceptrapport -

Drs. S. Dekkers
Drs. F. Kriek
Drs. P. Kroon

Amsterdam, december 2007

Regioplan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: 020 - 5315315
Fax : 020 - 6265199

Onderzoek, uitgevoerd door Regioplan Beleidsonderzoek in opdracht van de Gemeente Amsterdam, Directie Openbare Orde en Veiligheid.

INHOUDSOPGAVE

1 **Inleiding** **1**
- 1.1 Aanleiding 1
- 1.2 Onderzoeksvragen 1
- 1.3 Aanpak 2
- 1.4 Leeswijzer 3

2 **Verwijderingsbevelen in de praktijk** **5**
- 2.1 Ontwikkelingen in de Plantagebuurt/Weesperbuurt 5
- 2.2 Benoeming overlastgebied 6
- 2.3 Uitreiken verwijderingsbevelen 8
- 2.4 Verwijderden 9

3 **Ontwikkelingen in overlast en criminaliteit** **11**
- 3.1 Overlastgedragingen 11
- 3.2 Drugsgerelateerde delicten 13
- 3.3 Verplaatsingseffecten 16

4 **Overlastbeleving** **19**
- 4.1 Beleving buurtbewoners 19
- 4.2 Buurtschouwen 25

5 **Effectiviteit verwijderingsbevelen** **27**
- 5.1 Inleiding 27
- 5.2 Verwijderingsbevelen als repressiemiddel 27
- 5.3 Verwijderingsbevelen in combinatie met hulpverlening 28

6 **Conclusie** **31**

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

In bepaalde delen van Amsterdam zorgt een combinatie van factoren voor veel overlast voor bewoners en bezoekers. Gemeente en politie bestrijden deze overlast door een breed scala aan middelen in te zetten. Dit gebeurt onder andere via de inzet van medewerkers 'veiligheid en toezicht' (MTV'ers), cameratoezicht, extra politie-inzet en preventief fouilleren in zogenaamde veiligheidsrisicogebieden (VRG's). Desalniettemin blijft de overlast in sommige gebieden onaanvaardbaar hoog. In een aantal gebieden van Amsterdam (een deel van stadsdeel Amsterdam Centrum (overlastgebied één), de metrostations en de Weesperstraat (overlastgebied twee), en een deel van Zuidoost (overlastgebied drie)) waar dat het geval is, is een aantal jaren geleden een extra instrument ingezet: het verwijderingsbevel.

Dit instrument geeft de burgemeester, die daartoe de politie mandateert, de bevoegdheid overlast veroorzakende personen de toegang tot het gebied te ontzeggen. Het verwijderingsbevel is een bestuursrechterlijk instrument dat niet is bedoeld als straf, maar wordt ingezet om een einde te maken aan het overlastgevende gedrag en om herhaling te voorkomen. In de praktijk wordt dit instrument vooral toegepast bij personen die drugsgerelateerde overlast veroorzaken. In april 2006 is de reikwijdte van het instrument 'verwijderingsbevel' uitgebreid: de verwijderingsbevelen kunnen voor een langere periode worden uitgereikt (minimaal 24 uur en maximaal drie maanden) en voor meer gedragingen: niet uitsluitend drugsgerelateerd gedrag.

In de zomer van 2007 heeft Regioplan het instrument verwijderingsbevelen in de overlastgebieden één, twee en drie geëvalueerd. In dat rapport is een uitgebreide beschrijving opgenomen van de wijze van toepassing van het instrument verwijderingsbevelen.[1] Het college van B&W heeft vervolgens de Plantagebuurt/Weesperbuurt als vierde overlastgebied aangewezen voor een beperkte periode van drie maanden (11 juli tot 11 oktober). De gemeente heeft Regioplan gevraagd het effect hiervan te evalueren. In dit rapport wordt verslag gedaan van deze evaluatie.

1.2 Onderzoeksvragen

Dit onderzoek heeft dus tot doel om na te gaan wat de effectiviteit is van de toepassing van het instrument verwijderingsbevelen in overlastgebied vier.

[1] Koffijberg, J., S. Dekkers & F. Kriek (augustus 2007). *Evaluatie verwijderingsbevelen overlastgebieden Amsterdam.* Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek.

Daarbij moeten de volgende vragen worden beantwoord.

1. *Hoeveel personen worden er verwijderd in de drie maanden van aanwijzing van het gebied? Welke kenmerken hebben ze in termen van antecedenten?*
2. *In hoeverre leidt de aanwijzing tot overlastgebied tot een daadwerkelijke reductie van (drugsgerelateerde) criminaliteit en overlast?*
3. *Is er sprake van verplaatsingseffecten?*
4. *In hoeverre leidt de aanwijzing tot overlastgebied tot een daadwerkelijke reductie van ervaren overlast door buurtbewoners?*
5. *Welke verklaringen zijn er te vinden voor het effect van het instrument verwijderingsbevelen?*

1.3 Aanpak

Het onderzoek dat de onderzoeksvragen moet beantwoorden, heeft bestaan uit de volgende onderdelen:

Analyse van politiegegevens
Voor dit onderzoek zijn gegevens opgevraagd bij de politie en vervolgens geanalyseerd. Dit betrof gegevens over:

- Aantal verwijderingsbevelen.
- Antecedenten van verwijderden.
- Ontwikkeling van het aantal overlastgevende gedragingen en drugsgerelateerde delicten.

Buurtschouwen
Aan het begin van de aanwijzingsperiode en na afloop van deze periode is een buurtschouw uitgevoerd samen met de buurtregisseur. Bij deze buurtschouwen is een vaste route door de buurt gelopen, waarbij met een observatielijst de ervaren overlast in kaart is gebracht.

Bevraging buurtbewoners
Op drie momenten zijn de buurtbewoners van overlastgebied vier bevraagd. De eerste meting heeft plaatsgevonden bij aanvang van de aanwijzingsperiode, namelijk half juli. De tweede meting heeft plaatsgevonden na afloop van de aanwijzingsperiode, namelijk half oktober. De derde en tevens laatste meting is half december uitgevoerd, oftewel twee maanden na afloop van de aanwijzingsperiode. De buurtbewoners zijn benaderd met een brief, waarin een link naar een webvragenlijst was opgenomen. De respons op de vragenlijsten was respectievelijk 63, 90 en 99 respondenten.

Interviews
Om een verklaring te kunnen bieden voor de effectiviteit van het instrument verwijderingsbevelen zijn acht interviews gehouden met:

- de Ketenunit Centrum;

- een brigadier van de politie;
- het hoofd van Vangnet en Advies van de GGD;
- twee sociaal-psychiatrisch verpleegkundigen van Vangnet en Advies van de GGD;
- de coördinator van de belangenvereniging van drugsgebruikers (MDHG);
- twee verslaafden.

Het onderzoek is uitgevoerd in de periode van half juli tot half december 2007.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport bevat zes hoofdstukken. In het tweede hoofdstuk wordt de aanleiding tot benoeming van het overlastgebied besproken, alsook het aantal uitgereikte bevelen en de achtergrond van de verwijderden. In hoofdstuk drie wordt ingegaan op de objectieve veiligheid, oftewel de ontwikkeling in drugsgerelateerde delicten, overlastgedragingen en verplaatsingseffecten. In hoofdstuk vier wordt de subjectieve veiligheid besproken. Dit wordt gedaan aan de hand van de resultaten van de bevraging van de buurtbewoners en de buurtschouwen. In hoofdstuk vijf wordt op basis van de interviews een verklaring gezocht voor de effectiviteit van het instrument verwijderingsbevelen. Hoofdstuk zes bevat de conclusies en aanbevelingen.

In dit rapport wordt niet uitgebreid ingegaan op de werking van verwijderingsbevelen en het uitvoeren van een zorgcheck door de GGD. Dit kan nagelezen worden in het rapport ‘Evaluatie verwijderingsbevelen overlastgebieden Amsterdam’ dat Regioplan in augustus van dit jaar heeft gepubliceerd.

2 VERWIJDERINGSBEVELEN IN DE PRAKTIJK

Het gebied dat wordt begrensd door de Amstel, Waterlooplein, Mr. Visserplein, Muidergracht, Plantage Middenlaan, Plantage Parklaan, Plantage Muidergracht, Lau Mazirelbrug en Nieuwe Kerkstraat is in de periode van 11 juli tot 11 oktober 2007 aangewezen tot overlastgebied. In deze periode heeft de politie, samen met ketenpartners, ingezet op de reductie van overlast. De politie kon daarbij het instrument verwijderingsbevelen inzetten. In deze periode zijn 69 bevelen uitgereikt aan 60 personen. Vooral in de eerste week is extra geïnvesteerd in politie-inzet. De personen die een verwijderingsbevel hebben ontvangen zijn veelal al lange tijd bekend bij de politie en zijn verantwoordelijk voor het plegen van veel incidenten in het jaar voorafgaand aan de aanwijzing van het overlastgebied.

2.1 Ontwikkelingen in Plantagebuurt/Weesperbuurt

De overlast in de Plantagebuurt/Weesperbuurt is in de eerste helft van 2007 flink toegenomen. Deze overlast wordt vooral veroorzaakt door drugsverslaafden, alcoholisten en dealers. De respondenten in dit onderzoek geven aan dat deze overlast een resultaat is van een verplaatsingseffect. In de drie andere overlastgebieden wordt het instrument verwijderingsbevelen al langer ingezet. Tegelijkertijd wordt in het centrum gewerkt aan daderregie. Dit houdt in dat iedere agent in het wijkteam een veelpleger adopteert. De daderregie is er op gericht om veelplegers uit de anonimiteit te halen en hulp te bieden bij bijvoorbeeld het verkrijgen van een identiteitspas, onderdak en een uitkering. Bij deze daderregie wordt nauw samengewerkt met de GGD.

De politie geeft echter aan dat de veelplegers niet altijd uit de anonimiteit gehaald willen worden en dat zij willen gebruiken zonder betrapt of herkend te worden. Dit leidt er toe dat de daderregie in combinatie met de benoeming van de overlastgebieden één tot en met drie heeft gezorgd voor het opjagen van overlastgevers uit het centrum en de Bijlmer. Deze overlastgevers zijn door het uitreiken van verwijderingsbevelen in deze gebieden in de tussengelegen goed bereikbare Plantagebuurt/Weesperbuurt terechtgekomen. Dit gebied vormde ‘een gat in de verdediging’, zoals één van de respondenten dit omschrijft.

De Plantagebuurt/Weesperbuurt is volgens de respondenten een omgeving met veel aantrekkelijke voorzieningen voor overlastplegers.

- Er bevindt zich een Albert Heijn.
- Op het Waterlooplein kunnen gevonden voorwerpen worden verhandeld.
- Er is een avondwinkel waar alcohol kan worden gekocht.

- Er wordt veel hulp aangeboden in de buurt, zoals methadonverstrekking, heroïneverstrekking, MDHG en opvang voor moeilijke jongeren.
- Er is een coffeeshop.
- Goed openbaar vervoer.

De burgemeester heeft daarom begin juli besloten om het gebied tijdelijk aan te wijzen als overlastgebied voor de duur van drie maanden (11 juli - 11 oktober). Het gebied is het vierde gebied in Amsterdam dat wordt aangewezen als overlastgebied en daarom wordt in dit rapport gerefereerd aan overlastgebied vier. Het betreft het gebied dat wordt begrensd door de Amstel, Waterlooplein, Mr. Visserplein, Muidergracht, Plantage Middenlaan, Plantage Parklaan, Plantage Muidergracht, Lau Mazirelbrug en Nieuwe Kerkstraat.

2.2 Benoeming overlastgebied

Politie-inzet
Zoals in de vorige paragraaf is beschreven is de overlast in overlastgebied vier sterk toegenomen in de eerste helft van 2007. De politie heeft daarom in aanloop naar de aanwijzing van het gebied als overlastgebied (11 juli) al veel extra inzet gepleegd.[2] Politiefunctionarissen uit het wijkteam zijn geïnstrueerd om veel aanwezig te zijn in het gebied. Daarnaast heeft de politie het ondersteuningsteam binnenstad (OTB) ingezet. Dit zijn teams die tijdelijk ingezet kunnen worden op hotspots om onder andere extra te surveilleren. Deze teams waren in de periode van maart tot juli dagelijks aanwezig in het gebied. Ten slotte heeft de politie ook een drugsteam, dat wordt ingezet op hotspots. Dit is een soort recherche-eenheid die door kopers aan te houden de dealers proberen te achterhalen. Dit team heeft veelvuldig geobserveerd in het gebied. In de aanloop naar de aanwijzing van het gebied (juni) resulteerde deze inzet in enkele aanhoudingen van drugsdealers per dag.

Door aanwijzing van het overlastgebied heeft de politie de mogelijkheid gekregen om verwijderingsbevelen uit te reiken en daarmee personen die overlast veroorzaken voor een bepaalde tijd uit het gebied te verwijderen. In de eerste week dat het gebied is aangewezen als overlastgebied heeft de politie extra inzet gepleegd en veel geïnvesteerd in het uitschrijven van verwijderingsbevelen. De politie geeft aan dat de overlast na deze eerste week van de aanwizjingsperiode sterk is gereduceerd, waardoor extra politie-inzet daarna niet meer nodig was. Vanaf de tweede week van de aanwijzingsperiode is de politie-inzet daarom weer genormaliseerd.

[2] Er is niet geregistreerd wat de exacte extra inzet is geweest.

Zorg
Omdat handhaving door de politie alleen geen oplossing biedt, is er gekozen voor een integrale aanpak van de overlast. Er wordt naast handhaving ook ingezet op zorg (medische zorg, onderdak, een uitkering en een zinvolle dagbesteding). De GGD, Afdeling Vangnet en Advies is met name in de eerste weken van de drie maanden van de aanwijzing, intensiever dan gebruikelijk in het gebied aanwezig geweest. In samenwerking met de medewerkers van de polikliniek hebben medewerkers van Vangnet en Advies meer dan 300 personen aangesproken op hun behoefte aan zorg. Vrijwel altijd betrof het personen die al bekend waren bij hetzij de polikliniek, hetzij Vangnet en Advies. In de gesprekken werden mensen gevraagd naar hun zorgbehoefte, gewezen op de mogelijkheden om van bepaalde vormen van zorg gebruik te maken en in een enkel geval ook letterlijk aan de hand meegenomen naar een zorginstelling.

Het team van vier veldwerkers van de GGD dat actief is in de binnenstad heeft in de periode van de aanwijzing het werkgebied uitgebreid met overlastgebied vier. Op de tijden waarop de doelgroep aanwezig was in het gebied (vanaf het einde van de ochtend tot circa drie tot vier uur in de nacht) zijn de veldwerkers in dat gebied op straat actief geweest. Vrijwel alle personen die zij aanspraken bleken bekenden van de GGD te zijn. Eenmaal in gesprek konden de veldwerkers ter plekke bij Vangnet en Advies checken in welk hulpverleningstraject de betreffende persoon ‘zit’ en op basis van die informatie ter plekke de persoon in kwestie attenderen op de voor hem of haar juiste hulp (onderdak en een vorm van zorg). In een enkel geval bleek de persoon geen ingezetene van Amsterdam te zijn en is via het Leger des Heils getracht die persoon hulp buiten Amsterdam te laten aanvaarden.

Daarnaast is gedurende de aanwijzingsperiode twee keer een ‘wasstraat’ gehouden in het overlastgebied. Tijdens het houden van deze wasstraat kregen de politiefunctionarissen in functie de opdracht mee om iedereen aan te houden die een overtreding of misdrijf beging en waarvan gedacht werd dat zij hulpverlening zouden kunnen gebruiken (het uitreiken van een verwijderingsbevel is een aanleiding om personen aan te kunnen houden). Bij het houden van een wasstraat is de aandacht voornamelijk gericht op veelplegers en drugs- of alcoholverslaafden. Deze personen werden meegenomen naar het bureau. Op het bureau waren relevante ketenpartners aanwezig, zoals de GGD, GGZ, de Sociale Dienst en reclassering. Gedurende de wasstraat werd een aantal maal een casuïstiekoverleg gehouden. De verdachten kunnen zes uur vastgehouden worden, waardoor de betreffende instantie direct in contact gebracht kon worden met deze persoon in de spreekkamers op het politiebureau. Er kon direct een passend hulpaanbod gedaan worden.

2.3 Uitreiken verwijderingsbevelen

In de periode van aanwijzing van het overlastgebied (11 juli tot 11 oktober 2007) zijn er in totaal 69 bevelen uitgereikt. Deze bevelen zijn uitgereikt aan 60 personen. Dit betekent dat negen personen tweemaal een verwijderingsbevel hebben gekregen in de aanwijzingsperiode. 68 bevelen zijn 24-uursbevelen en één bevel is een bevel voor 14 dagen. In figuur 2.1 is weergegeven hoeveel verwijderingsbevelen per week zijn uitgereikt in de aanwijzingsperiode.

Figuur 2.1 Aantal uitgereikte verwijderingsbvelen in de aanwijzingsperiode

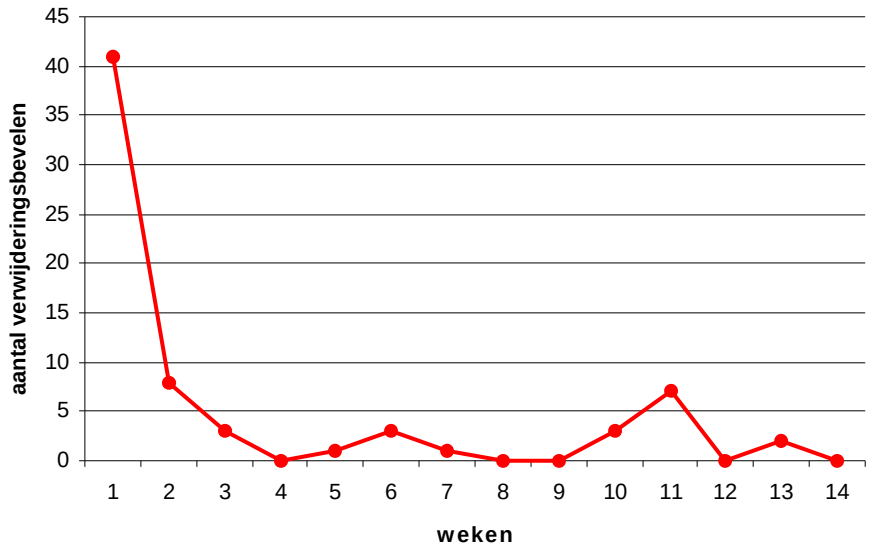

In de figuur is te zien dat vooral in de eerste week is geïnvesteerd in het uitreiken van verwijderingsbevelen. In deze week is ruim de helft van alle verwijderingsbevelen uitgeschreven. De wijkagent en de plaatsvervangend wijkagent van dit gebied geven aan dat de politie-inzet in deze periode erg hoog was. Er is prioriteit gegeven aan de surveillance in het gebied en de politie heeft daardoor tijdelijk ander werk moeten laten liggen. De politierespondenten geven aan dat het niet mogelijk is permanent een dergelijke inzet te leveren. Dit was ook niet nodig, want de overlast is volgens deze respondenten sterk gereduceerd na de eerste week.

De figuur illustreert dat het uitreiken van verwijderingsbevelen mogelijk een preventieve werking heeft. Na het uitreiken van bevelen in de eerste week is de overlast volgens respondenten en ook volgens politiecijfers (zie hoofdstuk drie) flink afgenomen. In dit onderzoek is een aantal verwijderden gesproken en zij geven aan dat zij een corrigerende werking op elkaar hebben. Om te voorkomen dat de overlastgevers problemen krijgen met de politie spreken ze elkaar aan op overlastgevend gedrag. Dit geldt met name voor alcoholisten.

2.4 Verwijderden

Om zicht te krijgen op de antecedenten van de verwijderden is in dit onderzoek gekeken naar:

- Het eerste incident dat van de verwijderden is geregistreerd in het registratiesysteem van de politie Amsterdam-Amstelland. Dit eerste incident kan een APV-overtreding zijn, maar ook een strafrechtelijk incident. Verder is gekeken naar het jaar waarin de verwijderde zijn of haar eerste incident heeft begaan. Deze informatie geeft een illustratie van de tijd dat de overlastgevers al bekend zijn bij de politie.
- Daarnaast is gekeken naar het aantal overtredingen en misdrijven dat de verwijderden hebben begaan in het jaar voorafgaand aan de aanwijzing van het overlastgebied (1 juli 2006 tot en met 1 juli 2007). Deze informatie geeft een indicatie of er sprake is van notoire delinquenten.

Het eerste incident dat een verwijderde heeft begaan kan een APV-overtreding zijn, maar ook een overig strafbaar feit (overtreding of misdrijf). Uit de analyse blijkt dat van de 61 eerste incidenten die van de 60 verwijderden geregistreerd zijn (één persoon is op hetzelfde moment voor twee eerste incidenten verantwoordelijk gehouden) elf procent betrekking heeft op APV-overtredingen en 89 procent op een overige strafrechtelijke overtreding of misdrijf, waarbij de meest voorkomende feiten zijn: winkeldiefstal, overlast in verband met drugs en overige drugsdelicten. De helft van de verwijderden is al bekend bij de politie voor 1998. Slechts drie personen zijn pas bekend geworden bij de politie gedurende de aanwijzingsperiode van overlastgebied vier.

Van de groep verwijderden uit overlastgebied vier hebben zeven verwijderden geen delict begaan in het jaar voorafgaand aan de aanwijzingsperiode van overlastgebied vier. De andere verwijderden (53) zijn verantwoordelijk voor 594 overtredingen en misdrijven in dat jaar. Dit betekent dat de verwijderden gemiddeld elf delicten hebben begaan in één jaar tijd.

Geconcludeerd kan worden dat een groot deel van de verwijderden al lange tijd bekend is bij de politie en verantwoordelijk gehouden kan worden voor veel incidenten in het jaar voorafgaand aan de aanwijzingsperiode. Het betreft hier een notoire groep delinquenten.

3 ONTWIKKELING OVERLAST EN CRIMINALITEIT

In de twee maanden voor aanwijzing van het overlastgebied is er een enorme stijging van het aantal overlastgedragingen in het gebied in vergelijking met het voorgaande jaar (2006). Dit duidt op een verplaatsing van overlastplegers uit de overlastgebieden één tot en met drie naar overlastgebied vier. Ook tijdens de eerste week van de aanwijzingsperiode is er een veel groter aantal geregistreerde overlastgedragingen. Het aantal overlastgedragingen na afloop van de aanwijzingsperiode is een stuk lager in vergelijking met het voorgaande jaar. Dit duidt op een effectieve werking van de overlastgebiedenaanpak. Het beeld met betrekking tot de drugsgerelateerde delicten geeft een minder duidelijke ontwikkeling aan. Deze delicten zijn een minder goede maat voor het effect van de aanpak in gebied vier.

3.1 Overlastgedragingen

In dit hoofdstuk wordt weergegeven wat de ontwikkelingen zijn in de overlast en het aantal (drugsgerelateerde) delicten in de overlastgebieden. Het uitvaardigen van verwijderingsbevelen heeft in ieder geval voor de duur van het bevel een direct effect op de overlast die de verwijderden veroorzaken. Deze overlast kunnen ze niet meer veroorzaken op het moment dat ze worden verwijderd uit het gebied, mits ze zich houden aan het verwijderingsbevel.

In figuur 3.1 is een overzicht gegeven van het aantal overlastgedragingen in overlastgebied vier. Deze gegevens zijn afkomstig uit de politieregistratie X-Pol en betreffen het aantal geregistreerde overlastgedragingen. In de tabel is een onderscheid gemaakt in vier periodes: 1) de twee maanden voor aanwijzing van overlastgebied vier; 2) de eerste week van de periode van aanwijzing[3]; 3) de gehele periode van aanwijzing exclusief de eerste week en 4) een maand na afloop van aanwijzing van overlastgebied vier. De cijfers van 2006 zijn ook weergegeven om een vergelijking te kunnen maken met het voorgaande jaar. Om vergelijking mogelijk te maken met de cijfers uit het rapport 'Drugsevaluatie en verwijderingsbevelen 2004'[4] en uit het rapport 'Evaluatie verwijderingsbevelen overlastgebieden Amsterdam'[5], is de definitie

[3] In hoofdstuk twee is weergegeven dat er vooral in de eerste week van aanwijzing van het overlastgebied veel verwijderingsbevelen zijn uitgereikt. Daarom is deze eerste week als aparte periode in de tabel opgenomen.

[4] Gemeente Amsterdam (2005). *Drugsevaluatie en verwijderingsbevelen 2004*.

[5] Koffijberg, J., S. Dekkers & F. Kriek (2007). *Evaluatie verwijderingsbevelen overlastgebieden Amsterdam.* Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek.

van overlastgedragingen uit die rapporten aangehouden. Onder overlastgedragingen wordt verstaan:

- aanbieden diensten op of aan de weg;
- hinderlijk drankgebruik;
- hinderlijk gedrag in of bij gebouwen;
- messenverbod;
- nepdope verkopen;
- openbare fietsverkoop;
- openlijk gebruik;
- samenscholing, ongeregeldheden en ordeverstoringen;
- slapen op of aan de weg;
- verzamelverbod;
- wildplassen.

Figuur 3.1 Overlastgedragingen in overlastgebied 4 over de periode 2006 en 2007

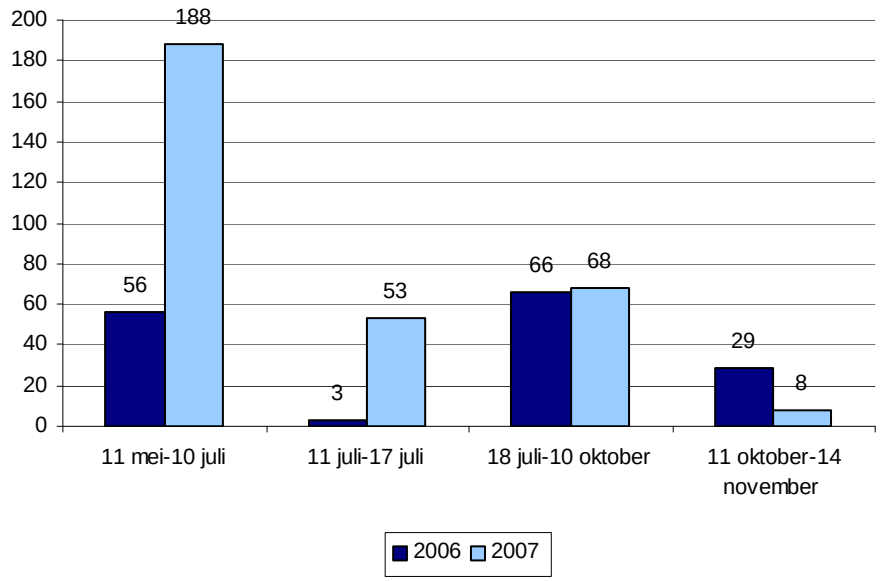

De figuur laat zien dat er in de twee maanden voor aanwijzing van het overlastgebied een enorme stijging is van het aantal geregistreerde overlastgedragingen in het gebied ten opzichte van 2006. Deze cijfers bevestigen de uitspraken van de respondenten dat er sprake is van verplaatsingseffecten en dat het versterkte regime in de andere overlastgebieden heeft gezorgd voor een aanwas van overlastgevers in de Plantagebuurt/Weesperbuurt. Een andere verklaring voor deze sterke toename is de extra inzet die de politie aangeeft gepleegd te hebben in de maanden voor aanwijzing van het overlastgebied. Deze extra inzet leidt tot meer waarnemingen van overlastgedragingen.

In de eerste week van de aanwijzingsperiode zijn er ook veel meer

overlastgedragingen geregistreerd dan in het voorgaande jaar. De politie geeft aan vooral in deze eerste week sterk geïnvesteerd te hebben. Er zijn in die periode veel verwijderingsbevelen uitgereikt. In de resterende periode van aanwijzing van het overlastgebied is het aantal overlastgedragingen gestabiliseerd in vergelijking met 2006. De overlast is na de eerste week duidelijk minder geworden, waardoor extra inzet van de politie niet meer nodig was. Na afloop van de aanwijzingsperiode is het aantal overlastgedragingen lager in vergelijking met 2006. Het effect van de overlastgebiedenaanpak lijkt dus blijvend. Het is echter nog onduidelijk of deze aanpak ook in de toekomst een blijvend effect sorteert.

In tabel 3.1 zijn de overlastgedragingen in overlastgebied vier uitgesplitst naar type gedraging.

Tabel 3.1 Overlastgedragingen in overlastgebied vier in 2007 naar type gedraging

	11 mei-10 juli	11 juli-17 juli	11 juli-10 oktober	11 oktober-14 november
- Aanbieden diensten op of aan de weg	0	0	0	0
- Hinderlijk drankgebruik	0	1	13	0
- Hinderlijk gedrag in of bij gebouwen	14	2	6	1
- Messenverbod	1	3	6	0
- Nepdope	2	0	0	0
- Openbare fietsverkoop	0	0	0	0
- Openlijk gebruik	132	12	23	1
- Samenscholing, ongeregeldheden en ordeverstoringen	1	9	9	0
- Slapen op of aan de weg	22	1	23	5
- Verzamelverbod	0	23	29	0
- Wildplassen	16	2	12	1
Totaal	**188**	**53**	**121**	**8**

Uit de tabel valt af te lezen dat openlijk gebruik een grote bijdrage heeft geleverd aan het aantal overlastgedragingen voor aanwijzing van het overlastgebied. Tijdens en na aanwijzing is deze vorm van overlast sterk gereduceerd.

3.2 Drugsgerelateerde delicten

In figuur 3.2 is een overzicht gegeven van het aantal drugsgerelateerde delicten. Deze gegevens zijn afkomstig uit de politieregistratie X-Pol en betreffen het aantal aangiften van dit type delicten. Daarbij zijn dezelfde

periodes aangehouden als bij de weergave van de overlastgedragingen. Ook voor de drugsgerelateerde delicten is er voor gekozen om dezelfde indeling aan te houden als de voorgaande evaluaties van verwijderingsbevelen. Dat houdt in dat de cijfers zijn berekend over de volgende delicten:[6]

- diefstal/inbraak woning;
- diefstal uit/vanaf motorvoertuigen;
- diefstal van motorvoertuigen;
- diefstal van fiets;
- zakkenrollerij;
- bedreiging;
- mishandeling;
- straatroof;
- vernieling c.q. zaakbeschadiging;
- winkeldiefstal.

Figuur 3.2 **Drugsgerelateerde aangiften in overlastgebied vier over de periode 2006 en 2007**

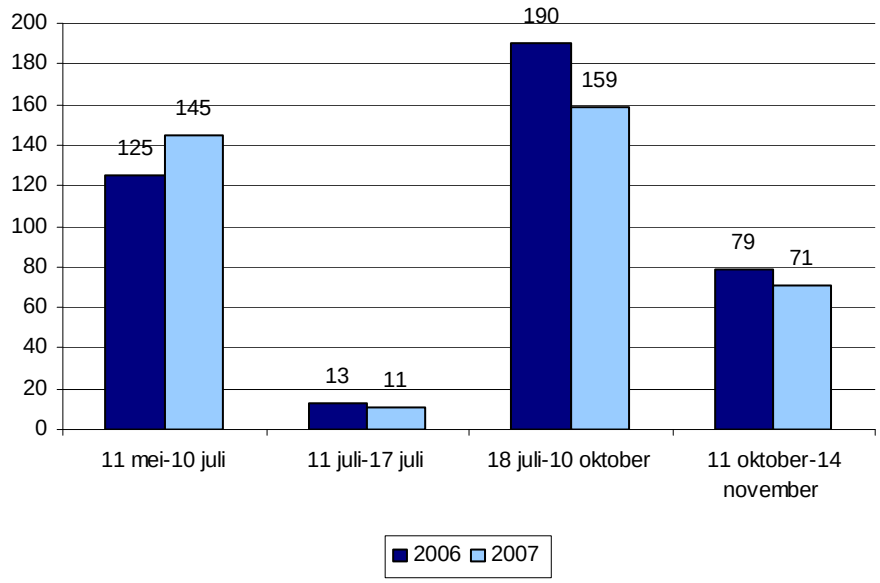

De figuur laat zien dat het aantal drugsgerelateerde delicten in de twee maanden voorafgaand aan de aanwijzing van het overlastgebied hoger zijn dan in het voorgaande jaar. In de periode van aanwijzing (11 juli tot en met 10 oktober) en na de aanwijzingsperiode is het aantal delicten lager dan in 2006.

De ontwikkeling in drugsgerelateerde delicten laat een minder sterk effect zien van de overlastgebiedenaanpak dan de ontwikkeling in de overlastgedragingen. De politie geeft aan dat drugsgerelateerde delicten niet

[6] Het betreft hier een zogenaamde brede definitie. Hoewel deze delicten niet alleen door drugsverslaafden worden gepleegd, geven de cijfers wel een indicatie van drugsgerelateerde misdrijven.

alleen door overlastgevers worden gepleegd. De Plantagebuurt/Weesperbuurt heeft een aantrekkelijke infrastructuur voor dit type delicten. Het is een donker gebied en het heeft een metro-ingang, waardoor vluchten vergemakkelijkt wordt. Tevens wonen er veel studenten die slecht omgaan met hun veiligheid, maar wel interessante bezittingen hebben voor diefstal (zoals I-pods, fietsen en computers). Op dit moment zijn er veel jongens op scooters actief in het gebied. Het aantal drugsgerelateerde delicten is dus een minder eenduidige maat voor het effect van de overlastgebiedenaanpak.

In tabel 3.2 is het aantal drugsgerelateerde aangiften naar type delict uitgesplitst.

Tabel 3.2 Drugsgerelateerde aangiften in overlastgebied vier in 2007 naar type delict

	11 mei-10 juli	11 juli-17 juli	11 juli-10 oktober	11 oktober-14 november
- Diefstal/inbraak woning	14	2	5	2
- Diefstal uit/vanaf motorvoertuigen	26	0	43	10
- Diefstal van motorvoertuigen	1	0	1	1
- Diefstal van fiets	30	1	29	14
- Zakkenrollerij	5	1	21	10
- Bedreiging	8	2	14	2
- Mishandeling	10	0	6	3
- Straatroof	4	1	4	7
- Vernieling c.q. zaakbeschadiging	40	3	23	9
- Winkeldiefstal	7	1	24	13
Totaal	**145**	**11**	**170**	**71**

Voor aanwijzing van het overlastgebied kwamen vooral vernieling c.q. zaakbeschadiging, diefstal uit/vanaf motorvoertuigen en diefstal van fiets voor. Dit zijn ook de meest voorkomende delicten tijdens en na aanwijzing van het overlastgebied. Opvallend is dat het aantal winkeldiefstallen is toegenomen tijdens en na deze periode.

3.3 Verplaatsingseffecten

Naast de ontwikkeling in delicten is ook gekeken naar verplaatsingseffecten op basis van cijfers uit het registratiesysteem van de politie. 10 procent van de personen die in de aanwijzingsperiode een verwijderingsbevel heeft gekregen, heeft daarna nog één of meerdere bevelen gekregen in overlastgebied vier (in de periode tot 15 november 2007). 28 procent heeft daarna één of meerdere keren een verwijderingsbevel gekregen in één van de andere overlastgebieden.

65 procent van de verwijderden die in overlastgebied vier een bevel heeft gekregen begaat daarna nog één of meerdere delicten (in de periode tot 15 november 2007). 13 procent van de verwijderden uit dit gebied begaat nog een delict in overlastgebied vier en soms ook nog één of meerdere delicten in de andere overlastgebieden of elders in Amsterdam. De andere 52 procent begaat de delicten elders in Amsterdam, met name in de andere overlastgebieden. Ten slotte is ongeveer één derde van de verwijderden niet meer actief na het ontvangen van een verwijderingsbevel in gebied vier. Hierbij moet opgemerkt worden dat de cijfers van de politie berekend zijn tot 15 november. Deze informatie is weergegeven in de figuur 3.3.

Figuur 3.2 Verplaatsingseffecten

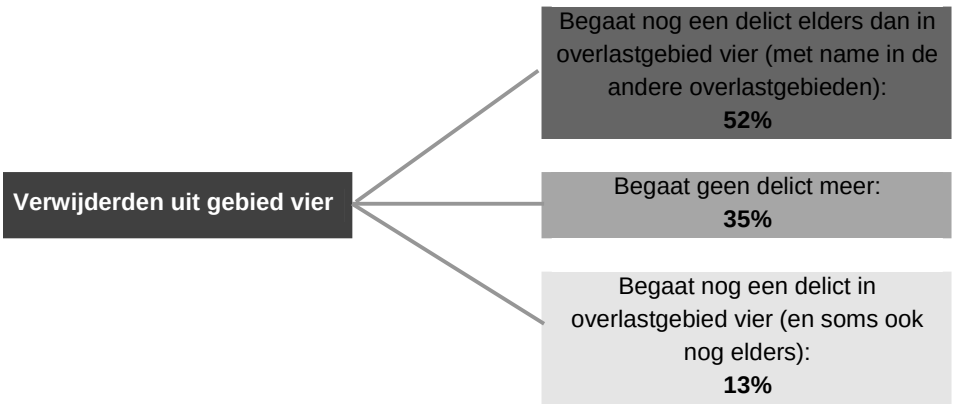

Geconcludeerd kan dus worden dat een deel niet meer actief is, een ander deel actief blijft in het overlastgebied vier, maar dat het grootste deel van de overlastplegers zich weer verplaatst naar de andere overlastgebieden. De Plantagebuurt/Weesperbuurt was dus een aantrekkelijke omgeving voor overlastplegers toen het regime in de andere overlastgebieden zwaarder werd en men daar werd weggestuurd. Toen de aanpak gelijk werd getrokken en ook in overlastgebied vier verwijderingsbevelen werden uitgereikt, zijn de overlastplegers snel verdwenen. Het centrum heeft volgens de respondenten namelijk voor veel overlastplegers de voorkeur boven de

Plantagebuurt/Weesperbuurt als verblijfsgebied. Een deel van de overlastgevenden is dan ook volgens de respondenten na aanwijzing van overlastgebied vier teruggekeerd naar het centrum. De aantrekkelijkheid van het centrum boven de Plantagebuurt/Weesperbuurt zit vooral in de volgende punten.

- In het centrum kunnen verslaafden geld verdienen door toeristen de weg te wijzen.
- In het centrum kan beter gebedeld worden.
- In het centrum kan beter gehosseld worden. Dit betekent dat gebruikers andere gebruikers aanbrengen bij de dealers in ruil voor drugs.
- In het centrum is een grotere drugsscene, wat betekent dat de gebruikers makkelijker aan hun drugs kunnen komen, maar ook dat ze drugspakketjes kunnen vervoeren voor de dealers.
- De infrastructuur van het centrum is aantrekkelijker dan gebied vier. In het centrum zijn veel meer kleine straatjes, steegjes en hoekjes. Bovendien is het een uitgestrekt gebied.

4 OVERLASTBELEVING

Dit hoofdstuk geeft de ontwikkelingen in de subjectieve veiligheid weer. Geconcludeerd kan worden dat de buurtbewoners in het jaar voorafgaand aan de aanwijzing van het gebied een sterke toename in overlast ervaren van personen (bijvoorbeeld drugsgebruikers, dealers of prostituees) en sporen van overlastgevende personen (bijvoorbeeld gevonden spuiten, condooms of ander afval). Buurtbewoners ervaren in toenemende mate overlast van bijna alle type overlastgedragingen, vooral dreigende aanwezigheid, hinderlijk drankgebruik en rondhangen op straat. In de periode dat het gebied is aangewezen tot overlastgebied is er een sterke reductie van de overlast. Deze reductie is blijvend in de eerste periode na afloop van de aanwijzingsperiode.

4.1 Beleving buurtbewoners

In deze paragraaf worden de resultaten weergegeven van de vragenlijsten die drie maal zijn uitgezet onder de buurtbewoners van overlastgebied vier. In de eerste meting (half juli) is gevraagd naar de overlastbeleving in de periodes: één jaar voor aanwijzing van het overlastgebied; drie maanden voor aanwijzing en vier weken voor aanwijzing. In de tweede meting (half oktober) is gevraagd naar de overlastbeleving in de periodes: één jaar voor aanwijzing; drie maanden voor aanwijzing en de drie maanden waarin het overlastgebied is aangewezen. In de derde meting (begin december) is gevraagd naar de periodes: de aanwijzingsperiode (drie maanden) en de maand na afloop van de aanwijzing.

Mate en ernst van overlast

In figuur 4.1 is weergegeven in welke mate buurtbewoners van overlastgebied vier overlast hebben ervaren van bijvoorbeeld drugsgebruikers, dealers of prostituees.

Figuur 4.1 Frequentie overlastervaring van personen (% (zeer) vaak)

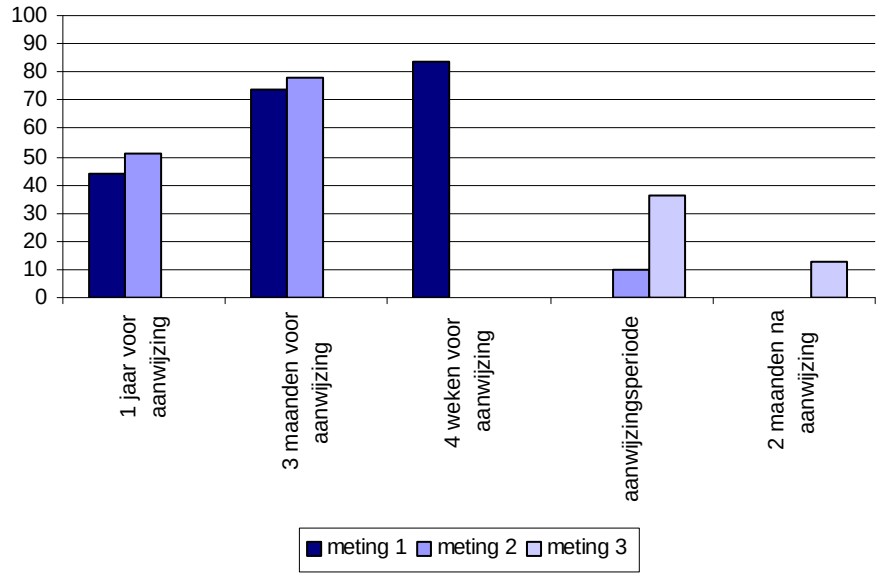

In de figuur is te zien dat de overlastbeleving door buurtbewoners in sterke mate toeneemt in het jaar voordat gebied vier is benoemd tot overlastgebied. In de aanwijzingsperiode is de overlast zeer sterk gereduceerd. Wel is er een verschil tussen de tweede en derde meting in de overlastbeleving. De respondenten die hebben gerespondeerd in de derde meting (half december) ervaren meer overlast in de aanwijzingsperiode dan de respondenten die hebben gerespondeerd in de tweede meting (half oktober). De respondentgroepen verschillen in slechts geringe mate op achtergrondkenmerken (leeftijd, straat en aantal jaren woonachtig in gebied). De verschillen in ervaring wordt dus niet veroorzaakt door verschillen in achtergrond. Mogelijk wordt het verschil veroorzaakt door het feit dat het lastig is voor respondenten om precies terug te halen hoe zij de overlast hebben ervaren in een specifieke periode, in dit geval de overlastperiode, terwijl respondenten wel goed aan kunnen geven hoe zij de overlast hebben ervaren over de afgelopen periode. De conclusie dat de overlast sterk is gedaald tijdens de aanwijzingsperiode blijft gelden. De overlastbeleving is na afloop van de aanwijzingsperiode blijvend lager.

In figuur 4.2 is de overlastervaring van sporen van personen die overlast veroorzaken weergegeven. Dit betekent overlast van bijvoorbeeld gevonden spuiten, condooms of ander afval.

Figuur 4.2 Frequentie overlastervaring van sporen (% (zeer) vaak)

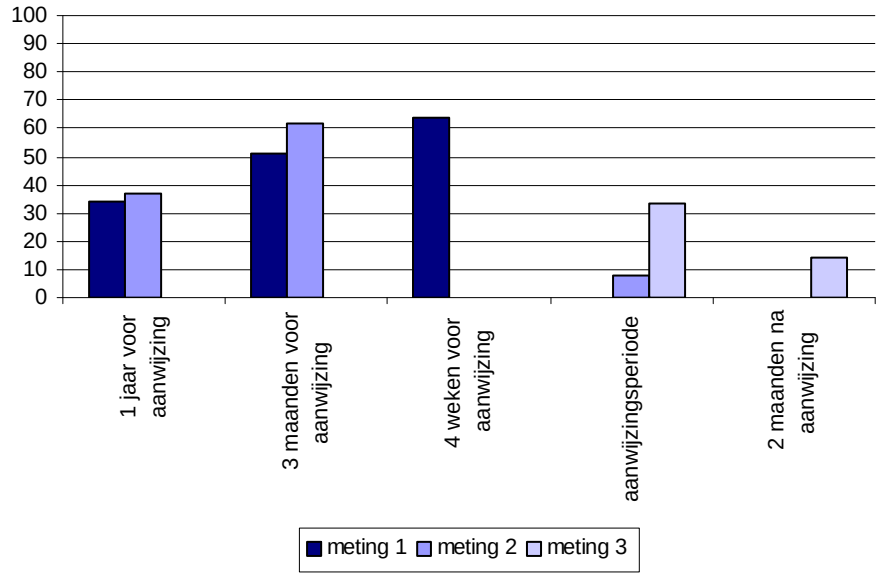

Deze figuur laat dezelfde ontwikkeling zien als bij de overlast van personen, namelijk een sterke toename in het jaar voor aanwijzing en een sterke reductie van overlast tijdens de aanwijzingsperiode. Ook bij deze cijfers geldt dat de respondenten in de derde meting de overlast als hoger ervaren in de overlastperiode dan de respondenten van de tweede meting. Ook de overlastbeleving van sporen is blijvend lager na afloop van de aanwijzingsperiode. De door de buurtbewoners ervaren ernst van de overlast is weergegeven in figuur 4.3.

Figuur 4.3 Ernst van de overlast (% (zeer) ernstig)

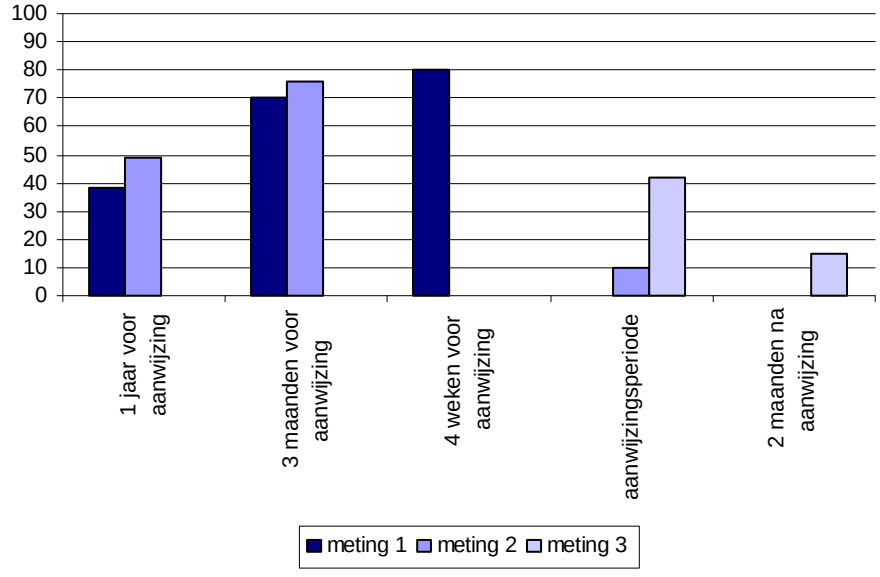

De ervaren ernst houdt gelijke tred met de ervaren mate van overlast. Dit betekent een sterke toename van de ervaren ernst in het jaar voor aanwijzing en een sterke reductie tijdens de aanwijzingsperiode. De ernst van de overlast is ook na de aanwijzingsperiode lager dan voorafgaand aan deze periode.

Aard van de overlast

In figuur 4.4 wordt weergegeven welk type overlastgedragingen de buurtbewoners hebben ervaren, uitgesplitst naar drie perioden. De resultaten zijn afkomstig uit de eerste meting.

Figuur 4.3 Aard van de overlastgedragingen (eerste meting, %)

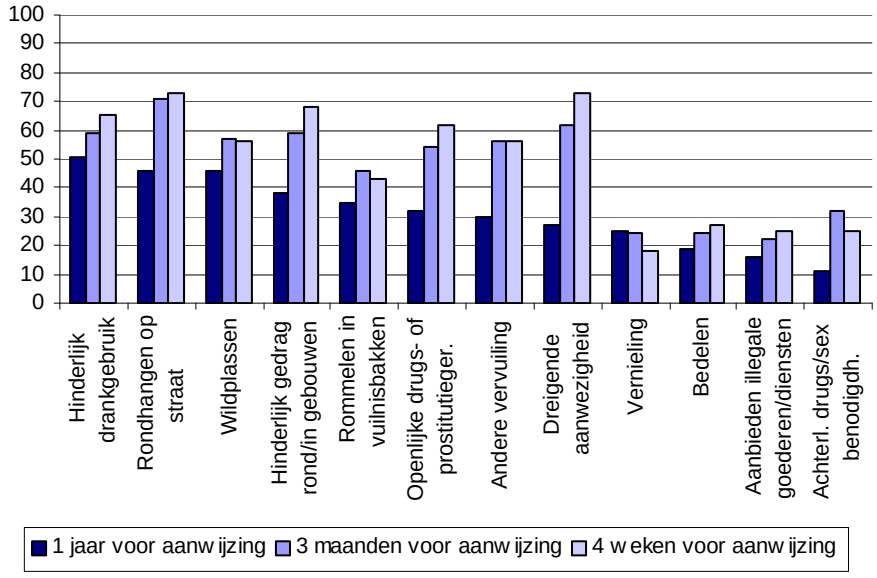

In de figuur valt te lezen dat buurtbewoners in toenemende mate overlast ervaren van bijna alle type overlastgedragingen in het jaar voor aanwijzing van overlastgebied vier. Vooral de mate waarin dreigende aanwezigheid wordt ervaren is sterk gestegen. Daarnaast hebben de buurtbewoners ook regelmatig last van hinderlijk drankgebruik en rondhangen op straat. In figuur 4.4 is de ontwikkeling van de ervaren typen overlastgedragingen in de tweede meting weergegeven.

Figuur 4.4 Aard van de overlastgedragingen (tweede meting, %)

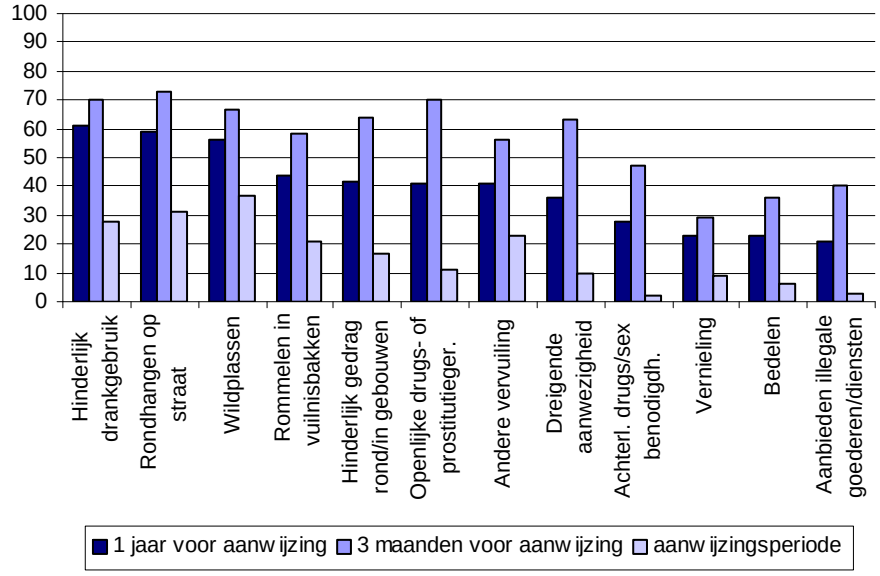

Ook in deze figuur is duidelijk te zien dat de overlast toeneemt in de aanloop naar de aanwijzing van het overlastgebied. Tijdens de aanwijzingsperiode is er echter een zeer sterke reductie in de ervaren overlast van alle type overlastgedragingen. Figuur 4.5 laat de resultaten van de derde meting zien.

Figuur 4.5 Aard van de overlastgedragingen (derde meting, %)

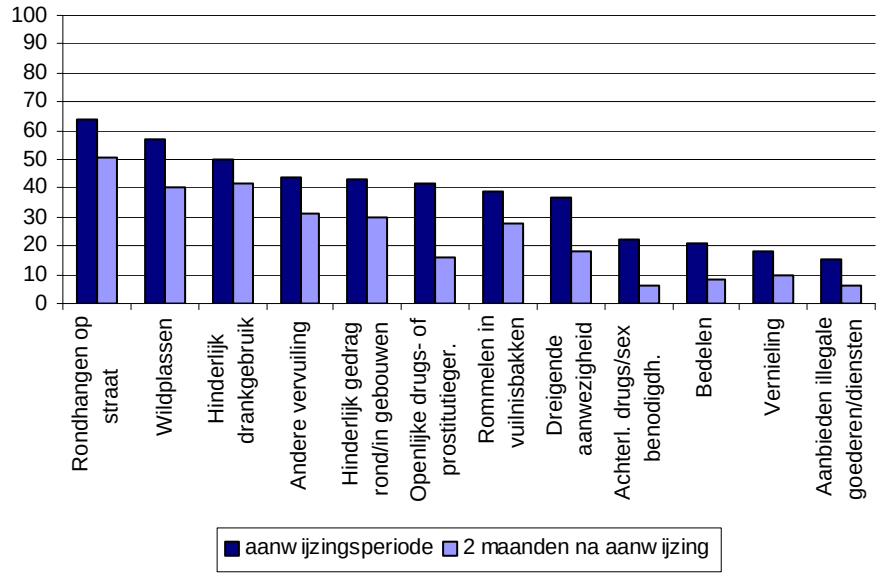

De resultaten in deze figuur laten zien dat de overlast van alle type delicten is afgenomen tijdens de aanwijzingsperiode (in vergelijking met daarvoor) en dat

deze overlastreductie blijvend is in de maand na afloop van de aanwijzing van het overlastgebied.

Onveiligheidsgevoelens

De buurtbewoners is verder gevraagd in welke mate zij zich onveilig voelen in hun buurt, uitgesplitst naar de verschillende periodes en metingen.

Figuur 4.6 Onveiligheidsgevoelens (% vaak)

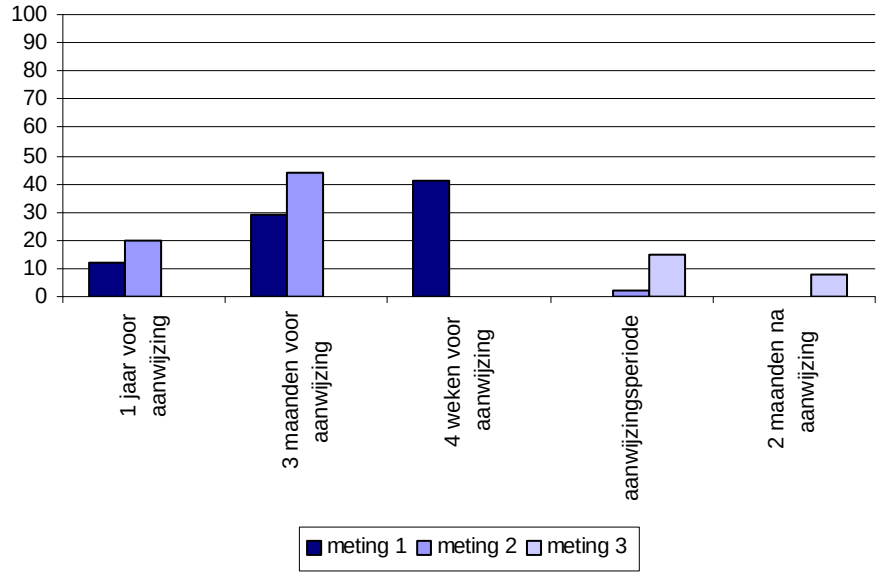

Het percentage buurtbewoners dat zich vaak onveilig voelt neemt sterk toe gedurende het jaar voor aanwijzing van het overlastgebied, maar neemt sterk af tijdens de aanwijzing. Dit percentage blijft ook laag na afloop van de aanwijzingsperiode.

Ten slotte is de buurtbewoners gevraagd of zij hun gedrag hebben aangepast vanwege de overlast in hun buurt (zoals het ’s avonds niet naar buiten gaan, bepaalde straten mijden en minder gebruik maken van de openbare ruimte). In de eerste meting (voor aanwijzing overlastgebied) zei 68 procent van de buurtbewoners dat zij hun gedrag aanpasten. In de tweede meting (net na afloop overlastgebied) zei 60 procent het gedrag aan te passen en in de derde meting (twee maanden na afloop van het overlastgebied) zei 54 procent dit te doen. Dit betekent dat de respondenten zich tijdens en na aanwijzing van het overlastgebied minder beperkt voelde door de ervaren overlast dan voorafgaand aan de aanwijzing. Desondanks blijft het percentage respondenten dat aangeeft zijn of haar gedrag aan te passen hoog. Dit duidt er op dat het een tijd duurt voordat mensen zich aanpassen aan een veranderde veiligheidssituatie (naijlperiode). De ervaren onveiligheidsgevoelens door overlast lijken daarmee een grote impact te hebben.

4.2 Buurtschouwen

Naast het bevragen van de ervaringen van de buurtbewoners heeft Regioplan twee buurtschouwen gehouden om een indruk te krijgen van de overlast in overlastgebied vier. Tijdens deze buurtschouwen is met de buurtregisseur door de wijk gewandeld en is op basis van een observatielijst opgetekend of er sprake is van overlast door personen of sporen van personen die overlast veroorzaken. De eerste buurtschouw heeft plaatsgevonden op 25 juli, twee weken na aanwijzing van het overlastgebied. De tweede buurtschouw heeft plaatsgevonden op 25 oktober, twee weken na afloop van de aanwijzingsperiode.

In de eerste buurtschouw is geconstateerd dat er weinig overlast was van personen. Er zaten nog wel wat bierdrinkende personen op het Jonas Daniël Meierplein en een aantal alcoholisten in het Hortusplantsoen, maar er werd weinig overlast veroorzaakt. Tijdens de buurtschouw is de politie regelmatig gezien in het gebied. Verder zijn wel sporen van overlastgevende personen waargenomen, zoals zilverpapier, bierblikjes, lipjes van blikjes, lege aanstekers en de geur van wildplassen.

De conclusie van de tweede buurtschouw is dat er nauwelijks sprake meer is van overlast. Er is nog wel een aantal alcoholisten in het gebied aanwezig, maar zij veroorzaken geen overlast. Er zijn geen drugsgebruikers en dealers aanwezig tijdens de schouw. Er zijn nog wel enkele sporen, zoals de geur van wildplassen en veel sigarettenpeuken bij de ingang van de metro op de Weesperstraat, maar deze kunnen ook van reizigers zijn.

5 EFFECTIVITEIT VERWIJDERINGSBEVELEN

Verwijderingsbevelen als instrument zijn volgens de respondenten in dit onderzoek een onmisbaar onderdeel in de mix aan maatregelen om de overlast te reduceren. Verwijderingsbevelen zorgen er voor dat een deel van de overlastgevers uit de stad of zelfs uit het land vertrekt, minder overlast gaat veroorzaken of in een penitentiaire inrichting terecht komt (overtredingen van het bevel kunnen meetellen in de stapeling voor een ISD-traject). Daarnaast heeft de aanwijzing van het overlastgebied een positief effect op de toeleiding naar hulpverlening door het houden van een wasstraat, door de intensievere politie-inzet in het gebied en doordat het opjagen van verwijderden de druk op de acceptatie van hulpverlening verhoogt.

5.1 Inleiding

De cijfers in de vorige twee hoofdstukken laten een zeer duidelijke verbetering zien van de leefbaarheid in overlastgebied vier nadat het gebied is aangewezen als overlastgebied. De politie is, samen met haar ketenpartners, goed in staat geweest om de overlast in het gebied te laten afnemen. Om te kunnen beredeneren waarom de aanpak in overlastgebied vier zo succesvol is geweest, is een aantal interviews gehouden met politie, GGD en drugsgebruikers. We maken een onderscheid in de werking van verwijderingsbevelen als repressiemiddel en in de werking van verwijderingsbevelen in combinatie met hulpverlening.

5.2 Verwijderingsbevelen als repressiemiddel

Effect

Het instrument verwijderingsbevelen wordt ingezet in een mix van maatregelen om de overlast te reduceren. Het is lastig te bepalen voor welk deel van de overlastreductie dit instrument exact verantwoordelijk is. De respondenten zijn wel van mening dat verwijderingsbevelen als losstaand instrument een onmisbaar onderdeel is in deze mix. Daarvoor zijn de volgende redenen.

- Verwijderingsbevelen zorgen er voor dat een deel van de overlastgevers uit de stad of zelfs uit het land vertrekken. In het laatste geval gaat het om overlastgevende “Europese nomaden”. Amsterdam heeft hier veel mee te maken vanwege de liberale drugsscene. Als er in Amsterdam veel repressie is gaan ze naar een andere stad.

- Een deel van de overlastgevers gaat minder overlast geven. Om problemen met de politie te voorkomen is bijvoorbeeld de sociale controle binnen de groep alcoholisten in het Hortusplantsoen toegenomen. Men corrigeert elkaar nu meer bij onaangepast gedrag.

- Een deel van de overlastgevers komt bij een meer repressief beleid in een penitentiaire inrichting terecht en veroorzaakt voor de duur van de straf geen overlast. Overtredingen van een verwijderingsbevel (artikel 184 van het wetboek van Strafrecht: het niet voldoen aan een ambtelijk bevel) tellen mee in de stapeling van incidenten die er toe kan leiden dat een ISD-maatregel[7] wordt opgelegd.

Bovenstaande redeneringen laten zien dat een deel van de overlastreductie wordt veroorzaakt door alleen de inzet van verwijderingsbevelen. In de volgende paragraaf wordt het effect van het instrument in samenhang met andere maatregelen bekeken.

Mogelijke verbeteringen
Ondanks het feit dat de benoeming van de Plantagebuurt/Weesperbuurt tot overlastgebied tot een grote overlastreductie heeft geleid, hebben de respondenten aangegeven dat het van belang is dat bij toenemende overlast sneller tot een overlastgebiedenaanpak moet kunnen worden overgegaan. De ontwikkelingen in overlastgebied vier laten namelijk zien dat de aanpak onmiddellijk effect kan sorteren. De keerzijde hiervan is dat er ook snel verplaatsingseffecten kunnen optreden. Dit noodzaakt tot een snelle reactie om er voor te zorgen dat een hoge mate van overlast in een gebied voorkomen kan worden. Momenteel duurt het nog te lang voordat een overlastgebied aangewezen wordt. De overlastproblematiek vereist een flexibelere inzet van het instrument verwijderingsbevelen. De respondenten vinden dat de inzet van een overlastgebiedenaanpak goed past bij een tijdelijke aanpak van een probleemgebied. De aanpak kan niet langdurig worden volgehouden, omdat de intensievere politie-inzet dan ten koste gaat van andere politietaken. Nadat de overlast met succes was bestreden, was er ook weinig capaciteit meer nodig in het gebied.

5.3 Verwijderingsbevelen in combinatie met hulpverlening

Effect
De verwijderinsgbevelen hebben ook een belangrijke rol in de mix aan andere maatregelen die er voor moeten zorgen dat de overlast wordt gereduceerd. De respondenten geven aan dat de verwijderingsbevelen er voor kunnen zorgen dat verwijderden in aanraking komen met hulpverlening. Dit geld vooral als er sprake is van verwijderingsbevelen van 14 dagen of meer. In deze gevallen

[7] ISD: Inrichting voor Stelselmatige Daders.

wordt er een zorgcheck uitgevoerd door de GGD en is er vanuit de GGD zicht op de verwijderden (zie de evaluatie van de andere overlastgebieden).

In overlastgebied vier zijn er vrijwel alleen bevelen voor 24 uitgereikt en is er geen directe koppeling met de zorg. Toch zijn er een aantal mechanismen die er voor zorgen dat de aanwijzing van overlastgebied vier een versterkte werking heeft op de toeleiding van overlastplegers naar de hulpverlening.

- Verwijderingsbevelen hebben het effect dat overlastgevers worden opgejaagd. Ze worden verder voortdurend in de gaten gehouden en gewezen op de zorgstructuur. Dit leidt tot een permanente druk op de overlastgevers die er voor kan zorgen dat zij sneller hulp zullen accepteren (psychologische werking). Er zijn meerdere respondenten die aangeven dat het opjagen van overlastgevers dit gewenste effect heeft. Het is echter lastig aantoonbaar in termen van aantallen naar de zorg toegeleide verwijderden als direct gevolg van de overlastgebiedenaanpak.[8]

- De aanwijzing van het overlastgebied betekende meer inzet van de politie. Doordat de politie meer surveilleert in het gebied is zij ook beter in staat om personen aan te houden op basis van artikel 2 van de Politiewet[9], oftewel personen hulp aan te bieden die dat behoeven. Dit wordt vergemakkelijkt door de aanwezigheid van de veldregisseurs van de GGD, die ook 's nachts in het gebied aanwezig zijn.

- Indien een wasstraat wordt gehouden (dit is twee keer gebeurd in de aanwijzingsperiode) is het uitreiken van een verwijderingsbevel een aanleiding om iemand aan te houden en mee te nemen naar het politiebureau, waar vervolgens hulpverlening wordt aangeboden indien nodig. Het is echter zo dat de afzonderlijke overtredingen waarvoor een verwijderingsbevel kan worden uitgevaardigd ook aanleiding kunnen zijn om personen aan te houden. Dit betekent dat verwijderingsbevelen niet noodzakelijk zijn om personen aan te kunnen houden.

De hulpverlening kan er voor zorgen dat overlastgevers worden geholpen met het verkrijgen van goede huisvesting, medische zorg (bijvoorbeeld heroïneverstrekking), een uitkering en een zinvolle dagbesteding.
In november van dit jaar is door de GGD een rapport gepubliceerd waarin aangetoond wordt dat het aanbieden van zorg werkt.[10] Daarin wordt gemeld

[8] Deze redenering zou getoetst kunnen worden door gegevens uit X-Pol te koppelen aan gegevens van de GGD en verslavingsinstellingen.

[9] Artikel 2 van de Politiewet luidt: De politie heeft tot taak in ondergeschiktheid aan het bevoegde gezag en in overeenstemming met de geldende rechtsregels te zorgen voor de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde en het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven.

[10] Wifferen, v. R., R. Zegerius en G. van Brussel (2007). *Zorg werkt! De eerste resultaten van het plan van aanpak Maatschappelijke Opvang in Amsterdam.*

dat overlastgevers die over bovenstaande voorzieningen beschikken veel minder overlast gaan veroorzaken. In het rapport wordt beschreven dat bij een onderzochte groep van OGGZ-cliënten[11] het aantal contacten met de politie met 66 procent afnam.

Naast de overlastgevers die verdwijnen, opgesloten raken of zich verplaatsen, is er dus ook een deel dat minder overlast gaat veroorzaken vanwege de aangeboden hulpverlening.

Mogelijke verbeteringen
Indien de overlastgebiedenaanpak flexibeler wordt ingezet, worden overlastgevers meer opgejaagd. Dit heeft consequenties voor het hulpverleningsaanbod. Dit moet beter verspreid worden over de stad. Momenteel zijn de voorzieningen veelal in het centrum gesitueerd. De GGD geeft aan dat de concentratie van problemen een probleem op zich is. Door de overlast uit te smeren over de stad, wordt verwacht dat de overlast vermindert. Daarnaast moet er meer (gedwongen) opvang komen voor agressieve overlastplegers met een geestelijke stoornis. Momenteel kunnen die vaak niet geplaatst worden en komen daarom weer op straat terecht.

[11] Cliënten in de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg.

6 CONCLUSIE

In deze evaluatie is nagegaan wat het effect is van het aanwijzen van het overlastgebied dat wordt begrensd door de Amstel, Waterlooplein, Mr. Visserplein, Muidergracht, Plantage Middenlaan, Plantage Parklaan, Plantage Muidergracht, Lau Mazirelbrug en Nieuwe Kerkstraat in de periode van 11 juli tot 11 oktober 2007. Dit is gedaan door het uitvoeren van twee buurtschouwen, het bestuderen van politiecijfers, de bevraging van buurtbewoners en het houden van interviews met de MDHG, drugsgebruikers, de GGD, de politie en de ketenunit.

De resultaten van de evaluatie wijzen uit dat overlastgebied vier te maken heeft gehad met een flinke toename in de overlast in het jaar voorafgaand aan de aanwijzing van het gebied. Dit wordt volgens de respondenten veroorzaakt door het regime in de andere overlastgebieden. In deze gebieden konden al langer verwijderingsbevelen worden uitgereikt en in het centrum wordt gewerkt met daderregie. Dit heeft gezorgd voor een verplaatsing van de overlastgevers uit de overige overlastgebieden naar het goed toegankelijke gebied daar tussenin, de Plantagebuurt/Weesperbuurt. De burgemeester heeft daarom besloten om het gebied tijdelijk aan te wijzen als overlastgebied voor de duur van drie maanden.

In de periode dat het gebied is aangewezen als overlastgebied heeft de politie, samen met haar ketenpartners, extra inzet gepleegd en de mogelijkheid gekregen om verwijderingsbevelen uit te schrijven. In de aanwijzingsperiode zijn er 69 verwijderingsbevelen uitgeschreven aan 60 personen. Het grootste deel van deze personen is al lang bekend bij de politie en is verantwoordelijk voor veel incidenten in het jaar voorafgaand aan de aanwijzing. Ruim de helft van de bevelen is uitgeschreven in de eerste week van de aanwijzingsperiode. De extra inzet van de politie en de toepassing van zorg en het instrument verwijderingsbevelen heeft er toe geleid dat de overlast sterk is gereduceerd tijdens de overlastperiode. In de maanden na afloop van de aanwijzingsperiode is de overlast blijvend een stuk lager dan voor aanwijzing van het overlastgebied. Wel is geconstateerd dat een deel van de verwijderden zich hebben verplaatst en elders overtredingen en misdrijven begaan, voornamelijk in de andere overlastgebieden.

Het instrument verwijderingsbevelen heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de overlastreductie. Verwijderingsbevelen zorgen er voor dat een deel van de overlastgevers uit de stad of zelfs uit het land vertrekken. Een ander deel van de overlastgevers gaat minder overlast veroorzaken om problemen met de politie te voorkomen. En ten slotte zijn er ook overlastveroorzakers die (door middel van stapeling van strafbare feiten) in een penitentiaire inrichting terecht komen, waardoor ze voor de duur van hun straf geen overlast kunnen veroorzaken. Daarnaast heeft het instrument verwijderingsbevelen de functie

om overlastgevers in een hulpverleningstraject te krijgen. De aanwijzing van het gebied heeft geleid tot toeleiding naar de zorg door dat verwijderden opgejaagd worden en daardoor eerder geneigd zijn zorg te accepteren, verwijderingsbevelen een aanleiding zijn om personen aan te houden voor de wasstraat en er meer politie-inzet was in het gebied waardoor meer hulp geboden kon worden indien nodig op basis van artikel 2 van de Politiewet.

Er kan kortom gesproken worden over een succesvolle aanpak van overlastgebied vier. Het instrument verwijderingsbevelen heeft hier een belangrijke bijdrage aan geleverd. Een succesvolle aanpak van een overlastgebied moet echter wel gepaard gaan met het aanbieden van goede hulpverlening. Hierdoor kan gezorgd worden voor een structurele overlastreductie.